

УДК 336 (76)

Андрющенко І.Є.¹, Танкушина Є.О.²

¹ д-р екон. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-111 НУ «Запорізька політехніка»

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА: ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Тіньова економіка є однією з найгостріших проблем нашого часу, оскільки вона створює ґрунт для корупції, злочинності та взяток у політичній, економічній та соціальній сферах. В Україні спостерігається надзвичайно високий рівень тіньової економіки, приблизно 30-40%.

Тіньова економіка описує господарську активність, яка не фіксується у звітах підприємств. Ця діяльність ухиляється від контролю державних органів та спрямована на досягнення прибутку шляхом порушення законодавства, що веде до ухилення від сплати податків у державний бюджет. Тіньова економіка має різноманітні форми прояву, такі як незаконна торгівля зброєю або наркотиками, а також корупційні практики серед державних службовців та управлінських структур.

Як зазначають експерти, саме через війну і зменшення контролю суттєво зросла частка підпільної горілки, сигарет, палива. Згідно з підрахунками «Економічної експертної платформи», у перші три квартали 2023 року в тіні, тобто без сплати податків та акцизів, продавалось від 6 до 12% автомобільного пального, від 13 до 23% – тютюнових виробів та від 30 до 47% спиртних напоїв. Обсяг маніпулювання із податковими накладними 1,5 млрд грн щомісяця. За 2022 рік набігло 18 млрд грн. Також ухилення від легального розмитнення в надвеликих обсягах. За різними оцінками, втрати бюджету від «сірого» імпорту та контрабанди – близько 100 млрд грн на рік. [1]

Причинами великих обсягів тіньової економіки в Україні є:

- відсутність стабільного законодавства;
- високі податки і нерівномірне податкове навантаження та непрозоре податкове законодавство;
- проблеми ринку праці, пов'язані з низькими економічними стимулами до офіційного працевлаштування працівників та зростанням рівня безробіття;
- недосконалість судової та правоохоронної системи, низький контроль за використанням бюджетних коштів, корупція [2].

Високий рівень тіньової економіки несе за собою негативні наслідки у вигляді: втрачання можливостей реального управління економікою, перешкоджання утворенню великого легального національного капіталу, зменшення податкових надходжень до бюджету, скорочення інвестицій, втрата репутації країни, погіршення в соціальній сфері життя.

Для подолання тіньової економіки в Україні необхідно провести наступні заходи:

- створення спеціальних органів контролю, які будуть не давати підприємцям вести свій бізнес у «тіні»;
- посилення ринкового регулювання економіки та проведення антикорупційної реформи;
- реформування податкової та банківської системи;
- реформування ринку праці: для бізнесу, працівників, державних органів [2].

Таким чином лише комплексна протидія проаналізованим у роботі перешкодам дозволить забезпечити детінізацію економіки України та створити умови, необхідні для сталого економічного зростання.